

Usturlap

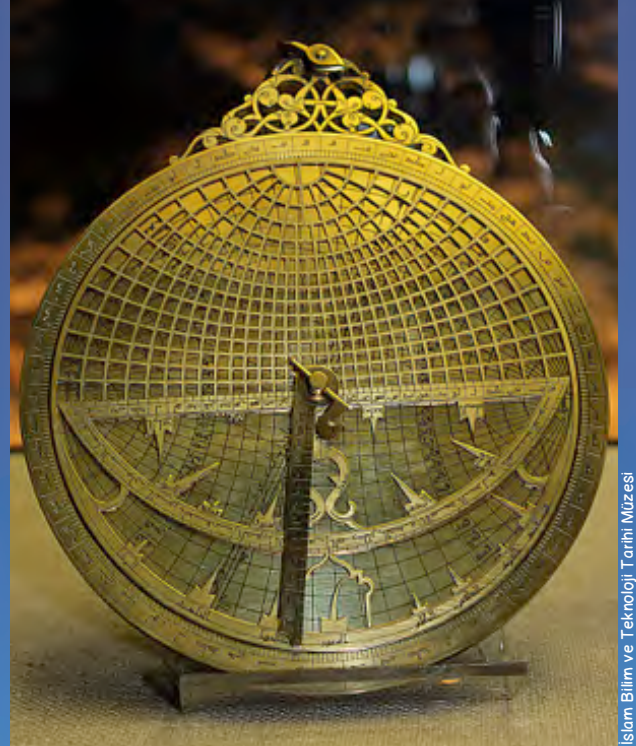
Çok eski çağlardan beri insanların gökyüzüne olan merakı, konumu ve zamanı gökyüzüne bakarak belirleme çabaları birçok farklı aletin icat edilmesine yol açtı. Bu aletlerin en eskilerinden biri de usturlap.

Getty TÜRKİYE

1575 yılında kurulan İstanbul Rasathanesini gösteren bu resimde bilginler çalışırken görülüyor. Resimde rasathanenin kurucusu gökbilimci Takiyyüddin de bir usturlabı kullanırken görülüyor.

Usturlap, yıldızların konumlarının bulunması, Güneş'in doğuş ve batış zamanlarının belirlenmesi, coğrafi enlemin bulunması, yönün belirlenmesi, saatin belirlenmesi, nehir ve göllerin genişliğinin, dağların yüksekliklerinin hatta Dünya'nın çapının hesaplanması gibi birçok konuda bilginlere yardımcı oldu. Âdeta kullanıldığı dönemin bilgisayarı gibi işlev görüyordu.

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde bulunan bir usturlap modeli.

Usturlap Yunancadan gelen bir sözcüktür. Yıldız anlamına gelen "astron" ve yakalamak anlamına gelen "lambanein" sözcüklerinin birleştirilmesiyle türetilmiştir. Yıldız yakalayan olarak Türkçeye çevrilebilir.

Özellikle İslam coğrafyasında yaşayan bilginler usturlabı hem bilimsel araştırmalarında hem de namaz saatlerini ve Kâbe'nin yönünü belirlemede kullanmışlar. Siz de usturlabın basit bir şeklini kullanarak coğrafi enleminizi bulmaya ne dersiniz?

Dünya üzerindeki enleminizi bulmak için Kutupyıldızı'ndan yararlanabilirsiniz. Kutupyıldızı'nı gökyüzünde bulmak için görülmesi daha kolay olan Büyük Ayı Takımyıldızı yardımcı olur. Büyük Ayı Takımyıldızı'ndaki kepçe şeklinin kenarındaki iki yıldız arasındaki mesafenin beş katı bir mesafe ilerlerseniz Kutupyıldızı'na ulaşabilirsiniz. Çizimde de Kutupyıldızı'nın yerini görebilirsiniz.

Dergimizin ekinde verdiğimiz usturlabı üzerindeki tarife göre yapın. Usturlabınızı şekilde görüldüğü gibi tutun. Rulonun içinden Kutupyıldızı'nı gördüğünüzde ipin bulunduğu noktayı elinizle sabitleyin. Sonra ipin üzerine geldiği dereceyi okuyun. Bu sayede kaçınıcı enlemde olduğunuzu bulabileceksiniz.

